Коментар Сектора за информисање ОСЦП-а на говор цариградског Патријарха Вартоломеја на Конференцији о светској политици (Абу Даби, 9. децембар 2022. године)

Сектор за информисање ОСЦП-а, 03.02.2023. Дана 9. децембра цариградски Патријарх Вартоломеј на Конференцији о светској политици „For a reasonably open world“ у Абу Дабију изнео је низ нетачних, неоснованих и отворено клеветничких оптужби на рачун Руске Православне Цркве. У свом говору, који готово у потпуности није био посвећен самој теми конференције, већ критици руског Православља, дао је пристрасно, искривљено тумачење историје наше Цркве и народа које она обједињује, а наговестио и наводно одступање Руске Цркве од православних

догмата и канона.

Не дотичући се крајње контроверзних, некомпетентних и политизованих оцена Патријарха Вартоломеја о низу историјских догађаја у историји Русије и Источне Европе, износимо следеће.

Православно хришћанство је заиста чинило основу државног и културног идентитета Кијевске Русије и у великој мери обликовало национални идентитет народа, који своју историју граде од крстионице Кијевског крштења. Упркос периодима подељености и смутног времена ови народи су увек доживљавали себе као јединствену црквену заједницу.

Кијев, који се у нашим древним летописима назива „мајком руских градова“, историјски је био колевка руског Православља и прва катедра Руске Цркве. Као што је древна Антиохија била за Православни Исток, Мцхета за Грузију, Пећка патријаршија за Србију, тако је Кијев до данас остао заједничка светиња наших народа, поштована у целој Руској Цркви.

Појава украјинског идентитета није повезана са „дијалектиком између стварања и уништења“, како то нејасно формулише Предстојатељ Цариградске Цркве, већ са околностима историје Југозападне Русије у контексту вишевековне борбе православних хришћана да сачувају своју веру, културу и традицију у условима агресивне експанзије других вера, како са Истока, тако са Запада. У тој борби наши преци су се ослањали на подршку своје истоверне браће са севера, а резултат тога било је политичко и црквено уједињење Москве и Кијева у XVII веку. Уједињењем су испуњене вековне тежње наших предака, документован је његов добровољни, свенародни карактер, те се то уједињење никако не може назвати „руском туђинском влашћу“, јер су се тада учесници тог уједињења обострано осећали и мислили као Руси, називали себе Русима.

Затим су наши народи заједно доживљавали и славне и трагичне странице заједничке историје. XX век, који цариградски Патријарх посебно помиње, био је „посебно суров“ не само за украјински, већ и за руски народ. Заједно смо прошли кроз недаће и губитке Првог светског рата (1914–1918), разарања током Грађанског рата (1918–1923), масовну глад у СССР-у (1932–1933), која је захватила не само земље савремене Украјине, већ и област око реке Волге, Урала, Централног черноземља и Северни Кавказ, и, коначно, инвазију нацистичких освајача 1941. године.

Говорити да се украјински народ само нашао „усред оружаног сукоба између Совјетског Савеза и нацистичке Немачке“, представљати га као равнодушну и слабовољну жртву светског сукоба значи потценити и омаловажити подвиг Украјинаца током Великог отаџбинског рата. У периоду од 1941. до 1945. године руски и украјински народ је раме уз раме стајао против Европе обједињене фашизмом. Зарад победе над немачким нацизмом више од пет милиона руских војника и око милион и по украјинских војника дало је своје животе у борби. Управо због права победника у

Другом светском рату и руски и украјински народ су ушли међу оснивaче организације Уједињених нација. Жалосно је што цариградски Предстојатељ не увиђа заслуге наших народа пред светском историјом и не саосећа са жртвама које су поднели, што је спреман да вређа пале борце у корист тренутне политичке реторике и коњуктуре.

Искушењима, која су наши народи претпрели у XX веку, треба приписати и атеистичке прогоне под комунистичким режимом, које Патријарх Вартоломеј само укратко помиње. Ови верски прогони, једни од најбруталнијих у историји хришћанства, коштали су живота много хиљада клирика Руске Православне Цркве и стотине хиљада мирјана. Двадесетих година прошлог века комунистичке власти вештачки су створиле обновитељски раскол у Руској Цркви, а Цариград га је отворено подржавао.

Оптужбе на рачун Руске Цркве од стране цариградског Патријарха да је после пада Цариграда 1453. године „Москва претендовала да замени Васељенску Патријаршију“ делују незахвално и бескрупулозно. Чак и у најнеславнијим годинама Цариградске Цркве (Флорентинска унија 1439. и легитимизација украјинског црквеног раскола 2018.) Руска Православна Црква се ограничила само раскидом општења са онима који су сами себе одбацили од догматских и канонских јединства Православне Цркве. Али никада није претендовала да заузме место Цариградске Патријаршије у породици Помесних Православних Цркава.

После пада Византијског царства Московска кнежевина, а затим и царство, дуги низ година је заиста била једина независна православна држава способна да подржи православне хришћане на Истоку. Управо због тога се цариградски Патријарх Јеремија II у *Повељи о успостављању Патријаршије у Русији* из 1589. године обратио цару Фјодору Ивановичу речима: „Благочестиви Царе, твоје велико Руско царство, трећи Рим, превазишао је све у побожности, и сва побожна царства обједините се у твоје, и ти се једини под небом називаш хришћанским царем у целој васељени, код свих хришћана“.

Међутим, од времена Патријарха Јеремије до данас ни у руским државним актима и документима, ни у званичним документима и изјавама Руске Цркве политички концепт „Трећег Рима“ никада није примењен. У двадесетом веку идеје које помиње Патријарх Вартоломеј постале су претежно инструмент фанарске идеологије и пропаганде. Током „Хладног рата“ озлоглашени „Трећи Рим“ и „панславизам“ традиционално су застрашивали нашу браћу Грке и западну заједницу. Како показују недавно објављени документи ЦИА-е о сарадњи Патријарха Атинагоре са америчким обавештајцима, митски аргумент „Трећег Рима“ активно је користио Фанар углавном како би ојачао верски фактор у међународној политици и привукао подршку светских политичких снага.

Жалосно је што Патријарх Вартоломеј помоћ истоверним народима на Балкану, укључујући и братском грчком народу у њиховом ослобађању од османског јарма назива „дугогодишњом политиком Москве“ у „подели православног света“. Очигледно је да је свет Православља за

цариградског Предстојатеља, по старој навици, омеђен границама Отоманског царства XVIII – XIX века. Њену подршку и административне механизме принуде фанариоти су тада користили да немилосрдно искорењују изворну културу народа Балкана, њихове богослужбене традиције, певање, па чак и језик, замењујући их свуда грчким. Тако је Фанар тада схватао „универзалност јеванђељске поруке“, а свако противљење овој агресивној експанзији од стране Бугара, Срба, Румуна добијало је етикету „етнофилетизма“ и било осуђивано за јерес. Тада је била измишљена идеја о искључивом праву Цариграда да једнострано опозива аутокефалност од покорних Помесних Цркава, засновану не на хиљадугодишњем Предању Цркве, већ на административним привилегијама милет-баше, које су му дале турске власти.

Пошто је измислио концепт етнофилетизма и осудио га на Цариградском сабору 1872. године, Фанар је заправо осудио сопствену дугогодишњу политику културног поробљавања православних народа. Апсурдне и вулгарне су оптужбе за „етнофилетизам“ или још више за „црквени расизам“ (!) упућене Руској Православној Цркви, која уједињује милионе верника и стотине народа, свакодневно проповеда, моли се и врши богослужења на десетинама језика народа света.

Канонска територија Руске Православне Цркве обухвата 17 држава и у свакој од њих наша Црква подржава суверенитет земље, доприноси духовном оздрављењу друштва, стварању друштвене хармоније, доприноси јачању традиционалних моралних вредности и институције породице.

У том контексту залагања Цариградске Цркве на пољу јачања традиционалних и породичних вредности изгледају далеко недовољна, а њен став је крајње двосмислен. Отворена подршка неких фанарских јерарха ЛГБТ покрету, абортусима и контроли рађања, као и званичне дозволе за поновну женидбу клирика нарушавају хиљадугодишње канонске темеље Православља, долазе у сукоб са раније усвојеним свеправославним документима и изазивају највеће искушење у светском Православљу, како међу свештенством и верницима, тако и међу Цариградском Црквом.

Проповед „новог света“ не смета цариградском Патријарху да своје противнике оптужи за јерес. Позивање на „елементарна правила црквене организације Православља“ није му отежало признање „јерарха“ украјинског раскола који немају апостолско прејемство. А промоција „западних вредности“ поменутих у говору, укључујући и необично тумачење теме људских права распрострањене у либералном дискурсу, не спречава Предстојатеља Цариградске Цркве да зажмури пред жестоким кршењима елементарних права и слобода свештенства и верника у Украјини.

У данима када се припремао говор Патријарха Вартоломеја у Абу Дабију у манастирима и црквама Украјинске Православне Цркве били су у току масовни претреси и испитивања, покренути су кривични поступци против њених архијереја и свештенства услед вештачких и клеветничких оптужби, настављена је насилна заплена њених цркава и премлаћивање свештенства, без суђења и истрага њени архипастири и пастири су лишавани уставних права и

могућности да живе у својој земљи. О овоме није било ни речи у парадној беседи цариградског примаса. У међувремену, украјински политичари и званичници директно се позивају на Томос цариградског Патријарха као основу за прогон и потпуну забрану деловања Украјинске Православне Цркве. Штавише, фанарови јерарси јавно подржавају прогоне у Украјини, лицемерно их називајући „чишћењем и обновом Украјинског Православља“.

Патријарх Вартоломеј у свом говору неосновано оптужује Руску Цркву да „користи државна средства“ за постизање својих циљева. Тешко је дати илустративнији пример употребе државних полуга у црквене сврхе од процеса легализације црквеног раскола, који је предузео Цариград у Украјини, и његовог признања од стране Предстојатеља у неким Помесним Православним Црквама. Према речима очевидаца, председник Украјине је 2018. године заседао у президијуму такозваног „Савета“ расколника, вршио притисак на архијереје расколнике, па чак и на представника Цариграда, садашњег митрополита халкидонског Емануила. Америчке дипломате и представници специјалних служби урадили су колосални посао, извршивши, за наше време, невиђени притисак на Поглаваре и епископат Помесних Православних Цркава с циљем да их натерају да се сложе са антиканонским деловањем Цариградске Патријаршије.

Управо овај брутални притисак светских политичких снага на Православну Цркву широм света и жеља Фанара да једнострано делује у Украјини, противно вољи и протестима других Помесних Цркава, довели су до оне дубоке поделе у православном свету, коју Патријарх Вартоломеј помиње у свом говору.

Принуђени смо да са жаљењем констатујемо да и сада цариградски Предстојатељ само подржава и продубљује ту поделу. Он не само да покушава да индиректно оптужи Руску Православну Цркву за одређене „грешке“, „јерес“, одступање од канона и догмата, већ и увредљивим тоном коментарише став свих Помесних Православних Цркава које нису стале на страну Фанара повом украјинског црквеног питања.

Управо је ово непоштовање цариградског Патријарха према својој сабрачи других Помесних Цркава постало главни разлог неуспеха Критског сабора 2016. године. Током деценија припрема Сабора представници Цариграда су игнорисали и пређуткивали мишљење других Помесних Цркава, потискивали нежељену дискусију, блокирали и искључивали из дневног реда најакутелнија питања међуправославних односа. То је природно довело до успоравања припремног процеса, а потом и до реалног слома Сабора. Својим скандалозним говором у Абу Дабију цариградски Предстојатељ само потврђује реални губитак свог моралног права и способности да буде координатор међуправославних односа.

Желимо да се надамо да се став Цариградске Православне Цркве не своди само на личне ставове и мишљења њеног Предстојатеља, да у њој још увек има здраве снаге, која се сећа Спаситељевих речи: *који хоће међу вама да буде први, нека вам буде слуга; као што ни Син Човјечији није дошао да Му служе, него да служи и даде живот Свој у откуп за многе*. (Мт. 20:

26–27).

Извор: https://mospat.ru/sr/news/90022/